

Od prožnosti do prekernosti: spremembe na trgu delovne sile na začetku 21. stoletja

Prof. Aleksandra Kanjuo Mrčela

Fakulteta za družbene vede

Univerza v Ljubljani

MEDNARODNA KONFERENCA KAKO Z BOLJŠO ORGANIZACIJO DELA
IN BOLJŠIM VODENJEM DO ZDRAVJA IN ZADOVOLJSTVA
DELAVCEV?

Brdo, 13. oktober 2014

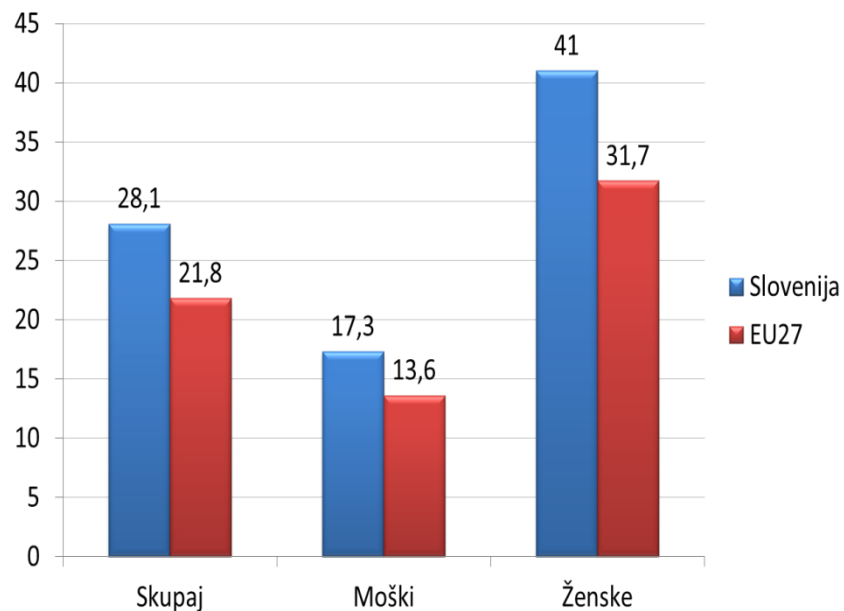
Prožnost in prekernost: analiza 2004 - 2014

(A. Kanjuo Mrčela in M. Ignjatović)

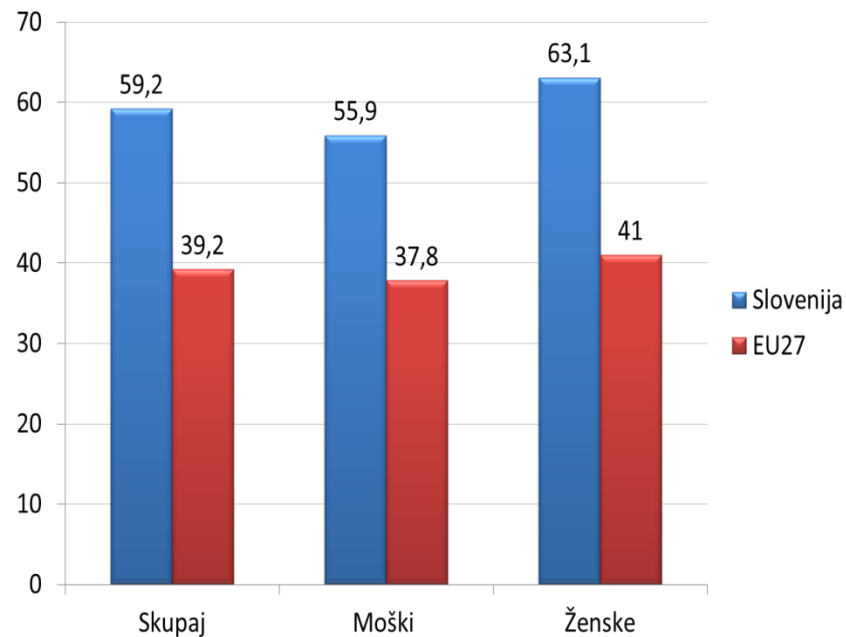
- „flexicurity“ - od varne prožnosti do prožne varnosti
- empirični podatki (SLO, EU) – ADS, Cranet, EWCS, kvalitativno raziskovanje
- konceptualno – teoretični okvir (družba tveganja in politična ekonomija negotovosti, podzaposlenost, prekarijat)
- meje učinkovitosti organizacijskih rešitev in dobrih praks in predlagane rešitve na družbeni ravni

Delovne razmere (EWCS 2010)

Delavci, ki delajo več kot 70 ur na teden (%)*

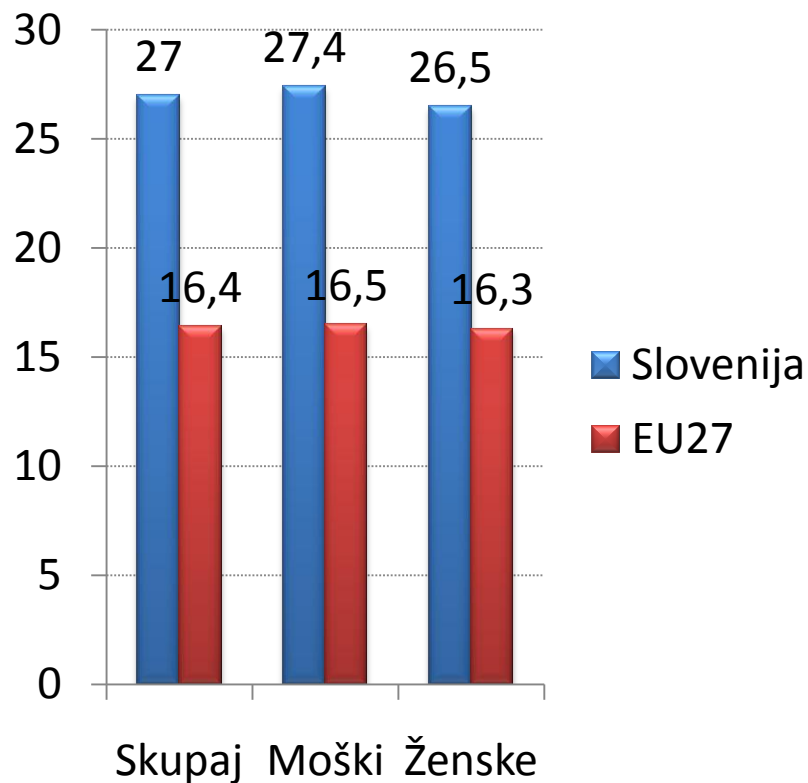

Delali v zadnjih 12 mesecih med boleznijo

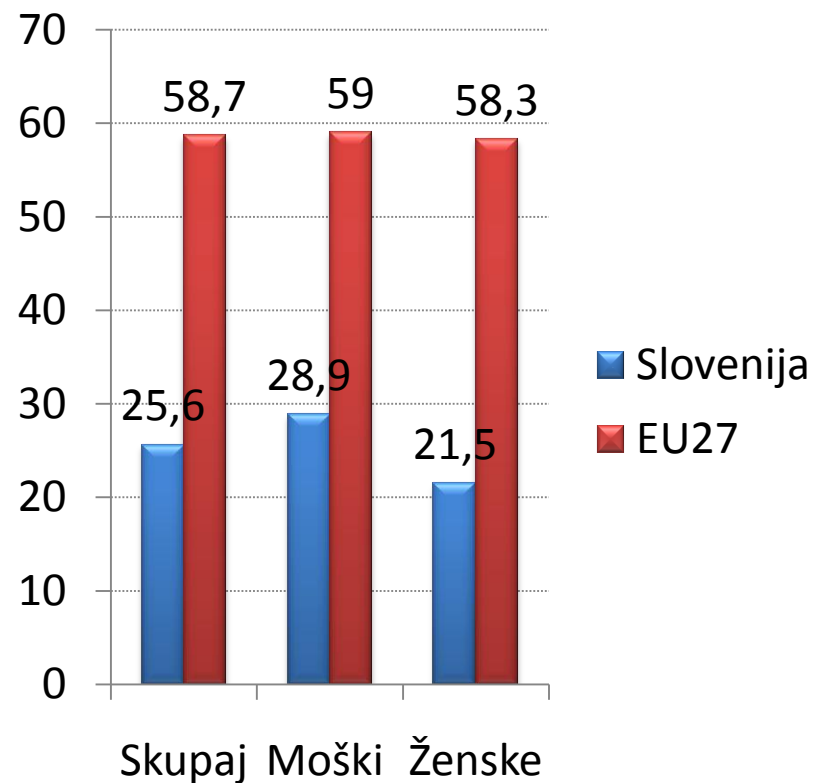

* (indeks plačanega in neplačanega dela)

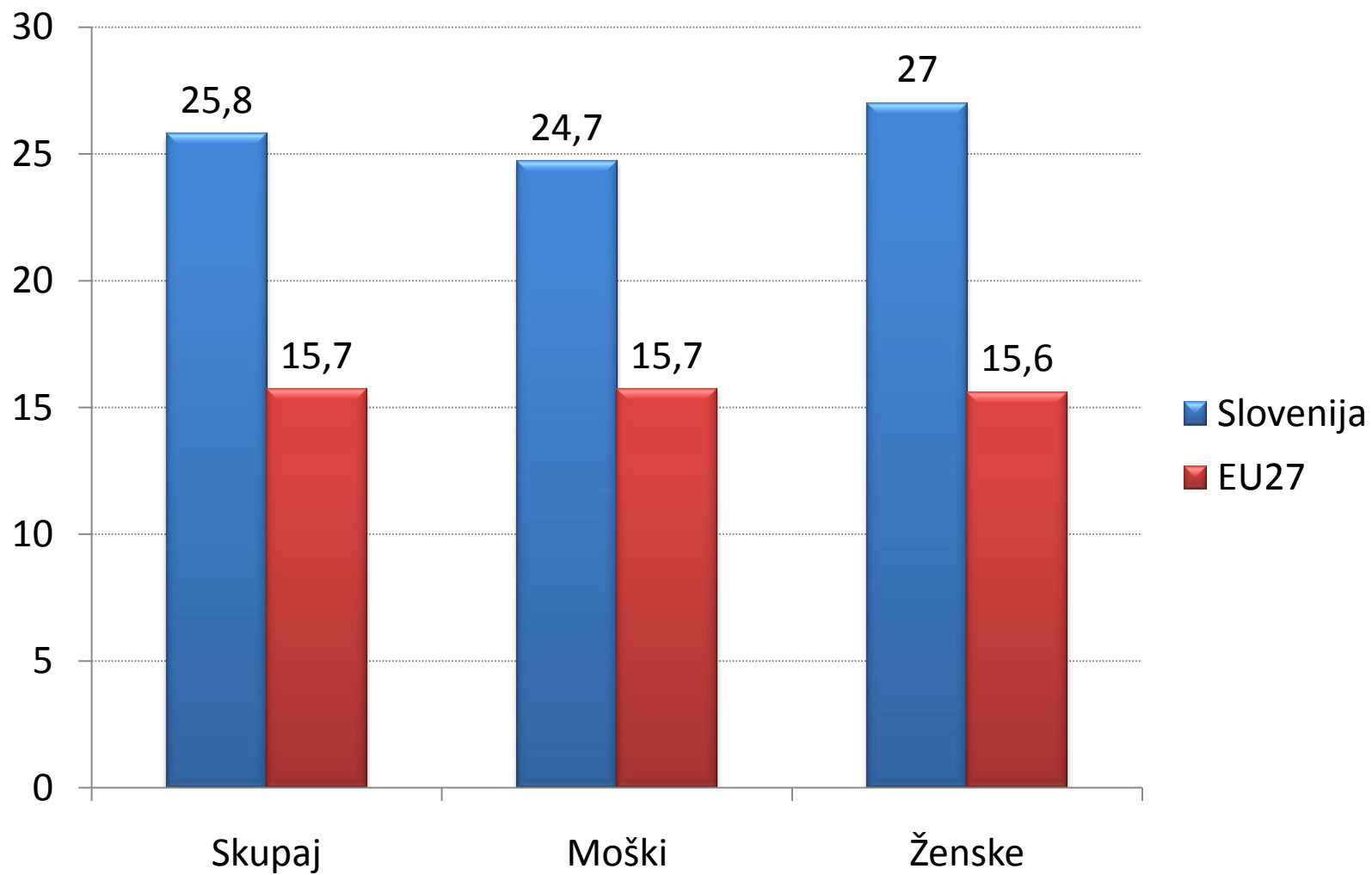
Strah pred izgubo zaposlitve v naslednjih 6 mesecih

Delavci, ki mislijo, da bodo isto delo lahko opravljali pri 60 letih starosti (%)

Nezadovoljstvo z delovnimi razmerami

Peta evropska študija o delovnih razmerah za Slovenijo in Slovenski Modul o psihičnih in zdravstvenih tveganjih na delovnem mestu

V primerjavi s povprečjem EU27 delavci in delavke v Sloveniji:

- Več delajo (zlasti ženske)
- Manj so zadovoljni z delovnimi razmerami
- Občutijo večjo zaposlitveno negotovost
- Več prezentizma in manj izostankov z dela
- Večina (78,9%) doživlja stres, več kot 40% pa splošno utrujenost,
- Anketiranci so v posebnem modulu večinoma poročali o slabih izkušnjah, povezanih s **preveliko količino in preslabo organizacijo dela**, manj pa o izkušnjah psihičnega in še manj fizičnega nasilja.
- Potrebno bi bilo **zmanjšati delovno obremenjenost z izboljšanjem delovnih razmer**, tako pa zmanjšati izčrpanost in stres delovne sile

PROŽNO DELO

- Povečevanje prožnosti dela in zaposlovanja:
»proces spreminjanja pogojev zaposlovanja in načina organiziranja dela v smeri vse večje raznovrstnosti na področju formalnega in neformalnega dela«(Kanjuro Mrčela in Ignjatović, 2004).
- Pozitivna in negativna prožnost - (ne) prijazne oblike dela/zaposlovanja

Spremembe dela v post-industrijski družbi

- De-standarizacija načinov zaposlovanja in organizacije dela – odmik od modela zaposlitve s polnim delovnim časom za nedoločen čas
- NUMERIČNA p. – možnost delodajalcev da lažje regulirajo število zaposlenih po trenutnih potrebah
- FUNKCIONALNA p. – obvladovanje več znanj, spretnosti; opravljanje več raznovrstnih nalog na enem del. mestu in prehajanje med del. mesti
- CASOVNA IN PROSTORSKA prožnost

PREKERNO DELO

- »zaposlitve, ki so z vidika delavcev negotove, nepredvidljive in tvegane« (Kalleberg, 2009)
- Neoliberalni gospodarski model: povečevanje prožnosti in tekmovalnosti - tveganje in negotovost nesejo delavci in njihove družine (Standing), 2011)
- Statistični podatki - ne dovoljujejo ocene, proxy spremenljivke: začasno zaposleni, zaposleni s skrajšanim delovnim časom, »samostojni podjetniki«, zaposleni v klicnih centrih, stažisti, siva ekonomija, migranti
- Pomankanje identitete in perspektive,
- Brez profesionalne/poklicne /organizacijske identifikacije

PREKERNO DELO

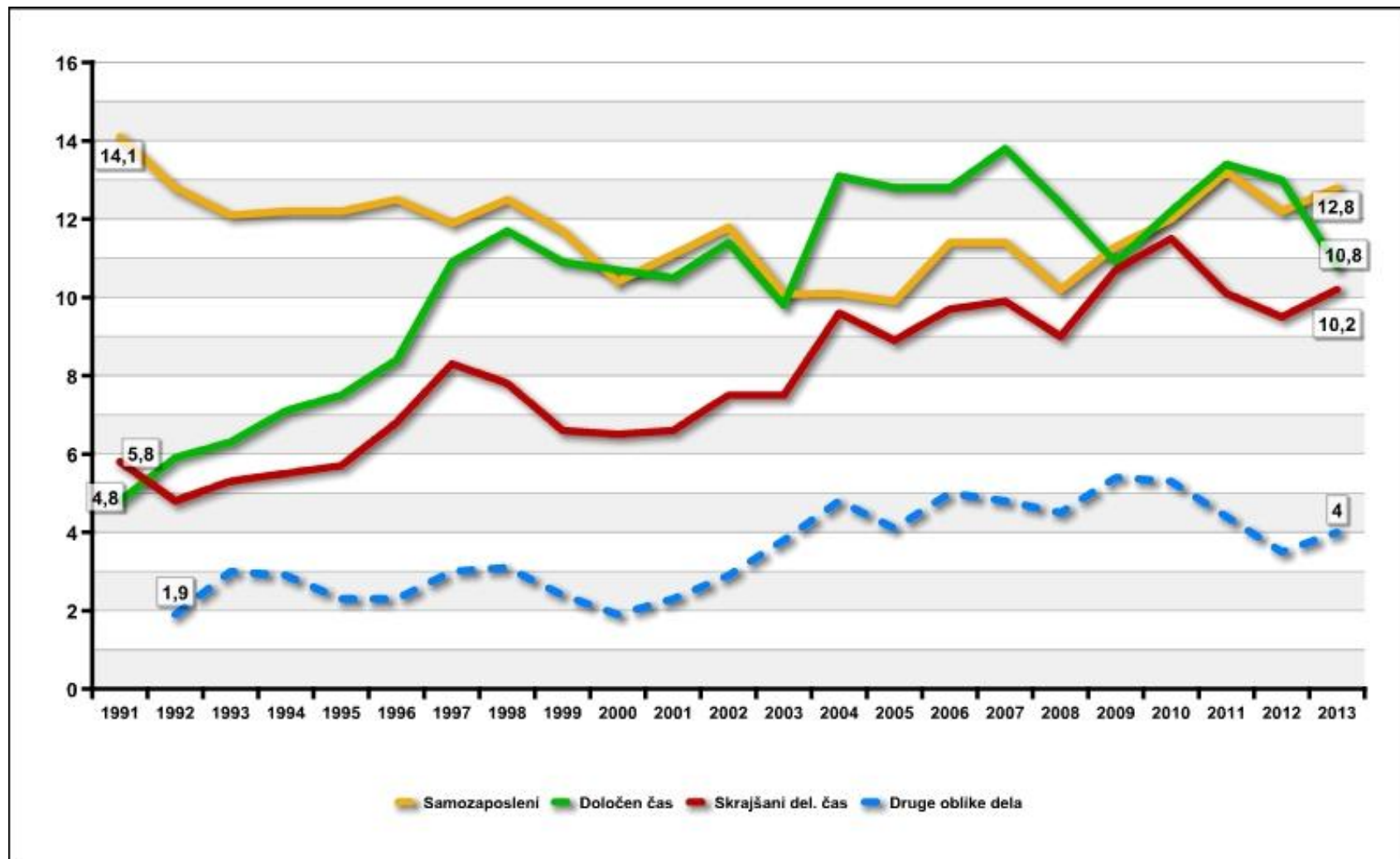
- soočanje z večjim **tveganjem** za socialno-ekonomske nestabilnosti kot delavci v standardnih zaposlitvenih razmerij
- štiri dimenzije negotovega dela (Brehmer in Seifert, 2008):
 - raven plač - **nizke plače** (bruto urna postavka) po definiciji Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), ki je dve tretjini mediane plače zaposlenih s polnim delovnim časom.
 - stabilnost (**grožnja izgube delovnega mesta**, možnost, da bo delo našel-la v enem letu od izgube).
 - Zaposljivost – (sodelovanje v **poklicnem usposabljanju** v zadnjih treh letih).
 - vključenost v sistem **socialne varnosti**

PODZAPOSLENOST (čas, denar, izobrazba)

Prekariat

- Prekariat - nov (nevarni) družbeni razred? Guy Standing, 2011“ Precariat“; 2014 „Precariat Charter“
- množice **negotovih** ljudi, mladi, marginalizirani starejši delavci, tujci, delo za določen čas, brez ekonomske varnosti, brez možnosti za profesionalni razvoj, nezadovoljni, brez prihodnosti, vse številčnejši (vsi?)
- Družba tveganja in politična ekonomije negotovosti (Beck, 2001); konec dela (Rifkin, 2007)

Delež fleksibilnih oblik zaposlovanja v obdobju 1991-2013

Feminizacija skrajšanega delovnega časa

Delovno aktivni po delovnem času in spolu														
			Delež v %						Delež po spolu v %					
			2008Q2	2009Q2	2010Q2	2011Q2	2012Q2	2013Q2	2008Q2	2009Q2	2010Q2	2011Q2	2012Q2	2013Q2
SLOVENIJA	..Delovno aktivni z delovni časom, krajšim od polnega	Spol - SKUPAJ	9,3	11,0	11,9	10,1	9,5	10,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Moški	7,3	9,3	9,0	7,7	6,9	7,6	42,9	45,7	40,5	41,2	39,8	40,6
		Ženske	11,7	13,0	15,3	13,0	12,4	13,2	57,1	54,3	59,5	58,8	60,2	59,4

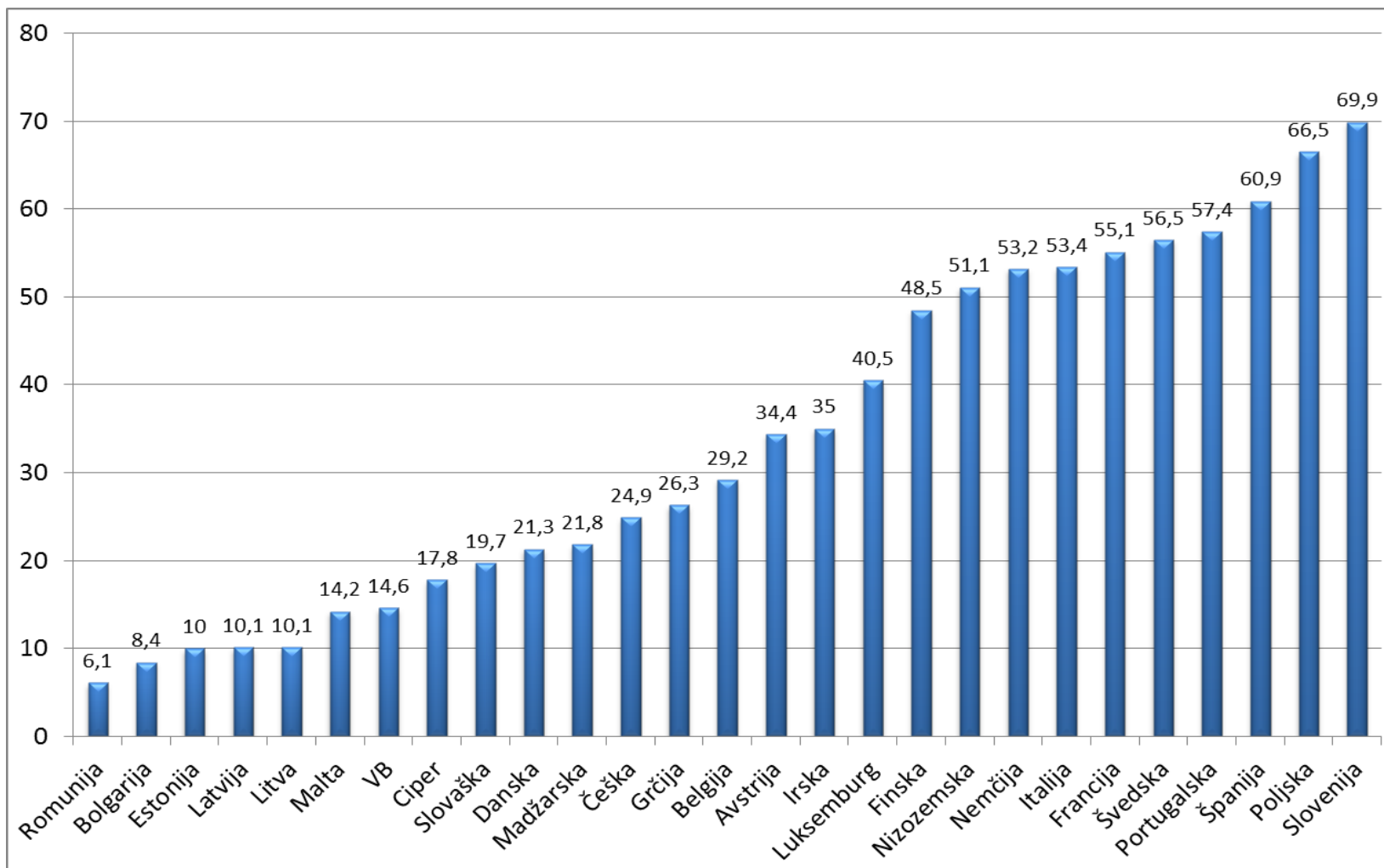
Opombe:
Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Druga služba

	Delež zaposlenih, ki so delali pri več kot enem delodajalcu, Slovenija(%)
2008/2	3,6
2009/2	4,2
2010/2	3,8
2011/2	3,0
2012/2	3,9
2013/2	3,6
2014/2	4,7

1997 bilo 2,5 % zaposlenih, ki so delali pri več kot enem delodajalcu

Delež zaposlenih za določen čas med DA mladimi (15-24) ADS 2012/2

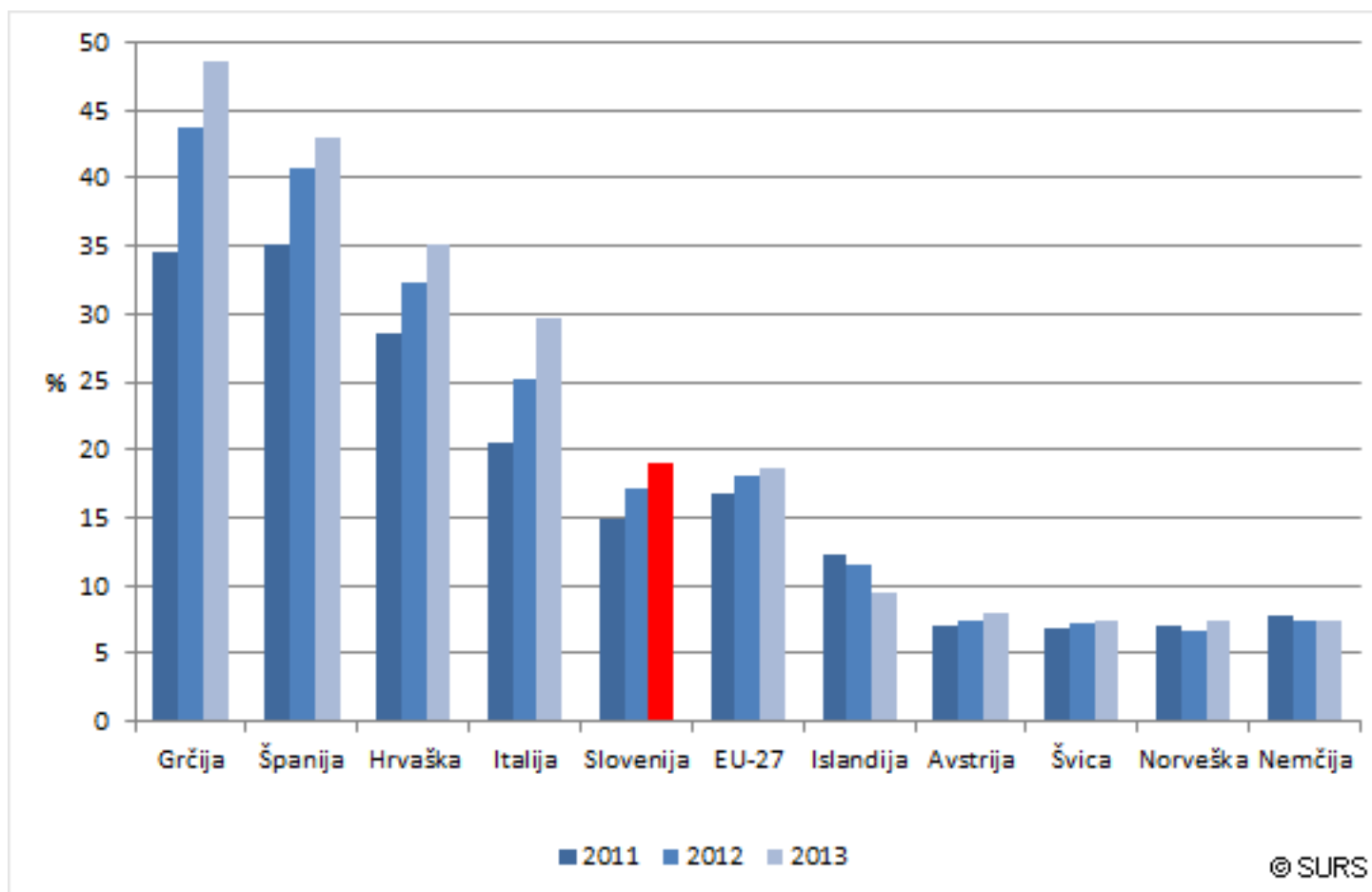

Brezposelni mladi in NEET

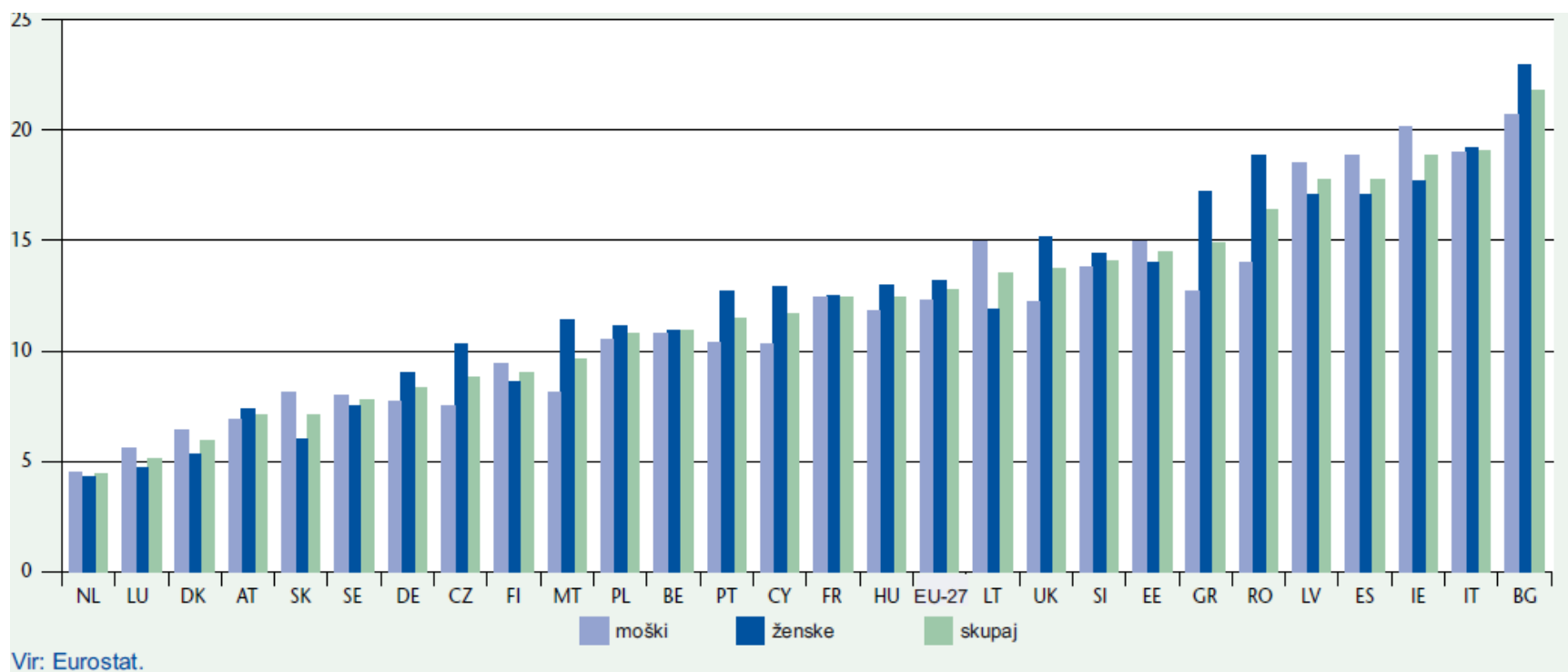
Stopnja brezposelnosti 2013 (%, 15-24)	Moški %	20.3	20.1
	Ženske %	21.0	23.7
	Razlika po spolu	-0.7	-3.6

- NEET (not in employment, education or training): posebej ogrožena skupina mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo
- v Sloveniji je bila ta stopnja leta 2010 8,8 % mladih med 15 in 29 let
- brazgotinjenje („scarring effect“)- dolgoročen vpliv brezposelnosti

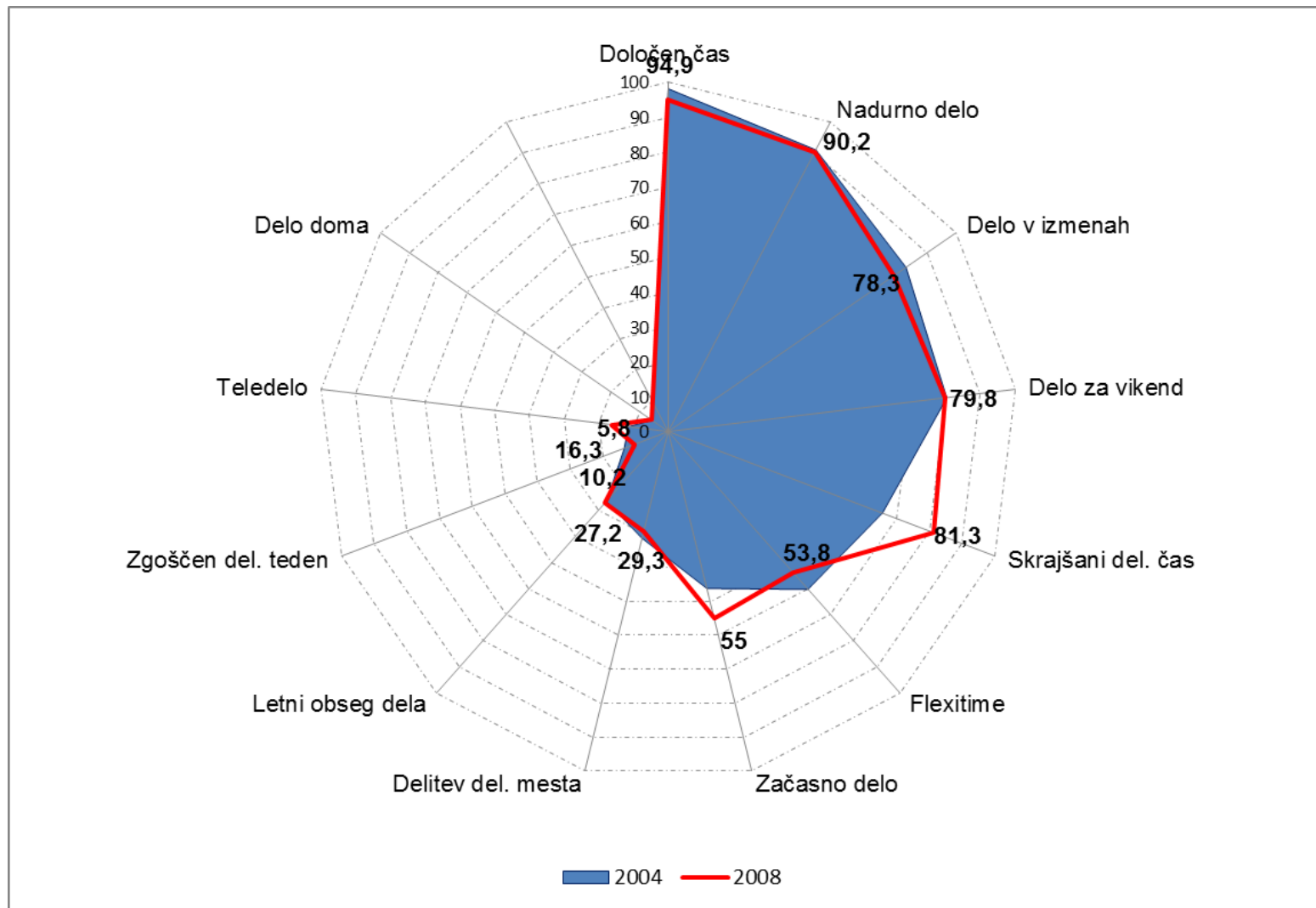
Povprečna stopnja brezposelnosti med mladimi (15–29 let), izbrane evropske države

Stopnje skupine NEET, 2010

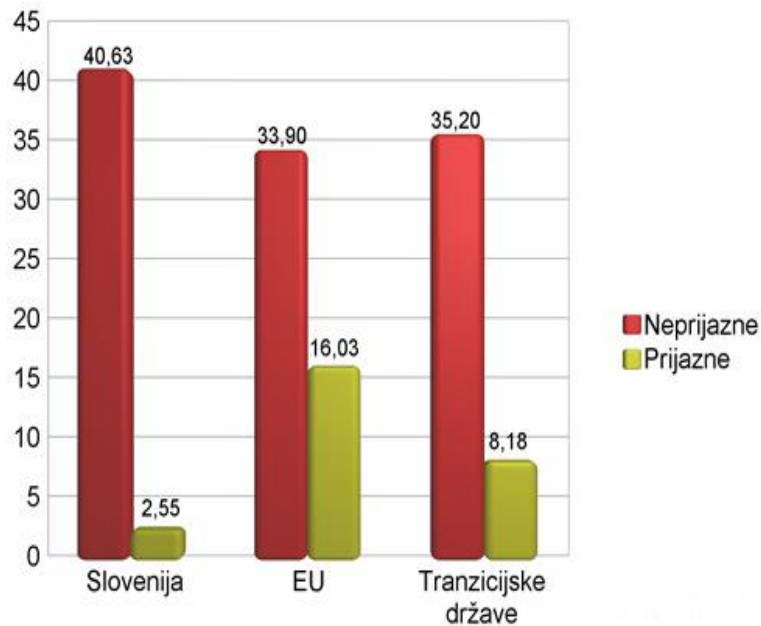

Uporaba prožnih oblik dela (Cranet 2004 in 2008)

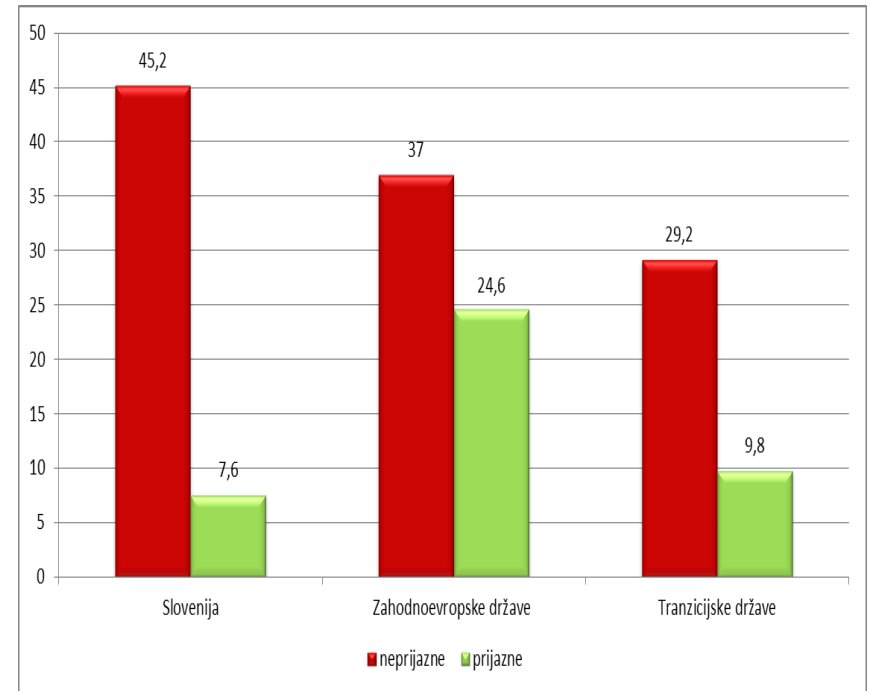

Povprečen delež organizacij s šest ali več odstotkov zaposlenih v 'neprijaznih' in 'prijaznih' oblikah fleksibilnega zaposlovanja

2001

2008

Zahodnoevropske: Avstrija, Belgija, Ciper, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Nizozemska, Švedska, Velika Britanija

Tranzicijske: Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Litva, Slovaška

Neprijazne: začasno, za določen čas, izmensko

Prijazne: skrajšani delovni čas, delo na domu, delo na daljavo, letni obseg dela

Zaposleni revni

geo\time	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 countries)	8,2	8,2	8,4	8,6	8,4	8,4	8,9	9,2
Slovenia	4,6	4,8	4,7	5,1	4,8	5,3	6	6,5

Družbeni problemi in družbene rešitve

- Potreba po varnosti – socialni, ekonomski, kulturni, politični ,...
- Nova socialna pogodba, nov dogovor o minimumu spodobnega
- Globalna redistribucija bogastva (Stalni sklad Aljaske, Tobinov davek)
- Varni ljudje so bolj tolerantni in altruistični

- Vrednotenje “alternativnih” oblik dela (prostovoljno, gospodinjsko, neplačano, civilno, samoza poslenost) – kombinacija s plačanim delom- multiaktivna družba
- Preseči negotovost - davki, plače – zagotavljanje socialne varnosti, vključenosti, civilni denar, garantirani dohodek (univerzalni temeljni dohodek)
- Preseči neoliberalno retoriko odvisnosti in se vrniti govoru o pravicah in enakopravnosti
- Oživeti prihodnost – varnost za starejše, članstvo v skupnosti za tujce, mulitiaktivno sodelovanje za mlade